

บทที่ 1

บทนำ

ความสำคัญและความเป็นมาของปัญหา

ปรัชญาการศึกษาไทย เป็นสิ่งที่กำลังได้รับความสนใจและกล่าวถึงกันอย่างมากในหมู่นักการศึกษาไทย จากคำกล่าวที่ว่าประเทศไทยยังขาดปรัชญาการศึกษาที่เป็นของตนเอง เพราะถ้าดูจากประวัติศาสตร์การศึกษาของไทยตลอดมาจะพบว่า การศึกษาของเรายังไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร ไม่สามารถสร้างคนให้เป็นคนได้สมบูรณ์ตามความมุ่งหมายที่วางไว้ ทำให้เกิดปัญหาต่าง ๆ ในสังคม นักการศึกษาบางท่านกล่าวว่า อาจเป็นผลจากการที่เราไม่มีปรัชญาการศึกษาที่แน่นอน เราจัดการศึกษาโดยยึดตามประเพณีตะวันตกมากเกินไป เอกวิทย์ ฅ กลาง ได้กล่าวเกี่ยวกับเรื่องนี้ไว้ว่า

ในภาวะที่ไร้ปรัชญาการศึกษาของเราเอง นักการศึกษาของเราในปัจจุบันจึงไปไขว่คว้าเอาปรัชญาบางประการของชาวตะวันตกมาติดต่อกว่า น่าจะรับเข้ามาเป็นปรัชญาการศึกษาของเราเองได้ ครั้นแปลงปรัชญานั้น ๆ ออกมาเป็นการกระทำพบว่ามีความขัดเขิน ไปกันไม่ได้สนิทกับค่านิยมและนิสัยอย่างไทย ๆ ผลที่สุดปรัชญาต่างประเทศที่รับ เข้ามานั้นก็ดูจะเลื่อนลอยไร้ความหมายและไม่ยังประโยชน์แก่การศึกษาของไทยเท่าที่ควร ความขลุกขลัก ความอึดอัด ความว่าเหวจึงมีอยู่ทั่วไปในวงการการศึกษาไทย¹

ศึกษา ปรากฏประทานพร ได้กล่าวถึงลักษณะปรัชญาการศึกษาของแต่ละสังคมว่า

ทุกสังคมมีเอกลักษณ์และประวัติความเป็นมาที่เป็นของตนเอง ดังนั้น การศึกษาที่จัดขึ้นในแต่ละสังคมจึง เป็นผลิตผลของปรัชญาของสังคมนั้น ซึ่งก็ได้มาจากเอกลักษณ์และวัฒนธรรมของสังคมนั้นผสมกับอิทธิพลทางความคิด

¹ เอกวิทย์ ฅ กลาง, "อันอาจนำไปสู่ปรัชญาการศึกษาของเราเอง," รายงานการประชุมทางวิชาการ เรื่องพระพุทธศาสนากับการศึกษาในประเทศไทย, (กรมศาสนา, 2512,) หน้า 61-62.

จากภายนอก (อาจ เป็นปรัชญาการศึกษาลัทธิหนึ่งลัทธิใดก็ได้) ด้วยเหตุนี้ทุกสังคมที่จัดการศึกษาจึงมีปรัชญาการศึกษาของตนเอง ซึ่งอาจจะแปลกแหวกแนวกว่าปรัชญาการศึกษาลัทธิใด ๆ ทั้งสิ้น หรือคล้ายคลึงกับปรัชญาหนึ่งปรัชญาใดก็ได้ ขึ้นอยู่กับสภาพประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมของสังคมนั้น ข้อแตกต่างอยู่ที่ว่าบางสังคมมีการศึกษาและจัดระบบความคิดทางการศึกษาออกมาเป็นปรัชญาการศึกษาอย่างเป็นกิจลักษณะ แต่บางสังคมมีปรัชญาการศึกษาของตนเองก็จริงอยู่ แต่ก็ เป็นเพียงความคิดเห็นร่วมกันของคนในสังคม มิได้มีการพิจารณาหรือวิเคราะห์ความคิด เหล่านั้นอย่างละเอียด หรือเสนอออกมาในรูปแบบของปรัชญาการศึกษาที่เห็นได้ชัด เจน สังคมไทยก็จัดได้ว่าอยู่ในสังคมประเภทหลังนี้ จึงทำให้มีหลายคนคิดว่าประเทศไทยไม่มีปรัชญาการศึกษา เพราะเขาไม่เคยเห็นหรือรู้ว่ามันคืออะไร . . .²

เกี่ยวกับ เรื่องนี้ก็มีนักการศึกษาบางท่านมีแนวคิดที่แตกต่างออกไป เช่น กิติมา ปริศิตติกุล แสดงความคิดเห็นว่า

. . .จะสรุปว่าเป็นเพราะเรายึดของต่างชาติหรือไม่มีจุดมุ่งหมายในการจัดอย่างหนึ่งซึ่งไม่อาจจะถูกต้องนัก แต่สิ่งที่น่าจะต้องพิจารณาร่วมกันอีกสิ่งหนึ่งก็คือ การจัดการศึกษาหรือวางจุดมุ่งหมายที่ไม่เหมาะสมกับสภาพสังคม เพราะการจัดการศึกษาของสังคมใดก็ตามจำเป็นที่จะต้องให้ เกี่ยวกันกับความ เป็นอยู่ วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม สภาพความเป็นจริงของสังคมซึ่งเป็นสิ่งที่แน่นอนที่สุดว่า สังคมแต่ละแห่งย่อมไม่เหมือนกัน และสังคมเดียวกันก็ยังมีเปลี่ยนแปลงไปเรื่อย ๆ ดังนั้นหากต้องการให้การจัดการศึกษาบรรลุวัตถุประสงค์ตามที่ต้องการแล้ว จำเป็นต้องแสวงหาวิธีการหรือจุดยืนของการจัดการศึกษาว่าควรจะเป็นไปในลักษณะใด มีจุดมุ่งหมายอย่างไร³

สำหรับ วิทย์ วิศทเวทย์ ก็มีความคิดเห็นที่แตกต่างออกไปอย่างเด่นชัดว่า

บางคนกล่าวว่าเมืองไทยไม่มีปรัชญาการศึกษา ข้อนี้เป็นไปไม่ได้ ระบบการศึกษาทุกระบบต้องมีความ เชื่อบางอย่างเกี่ยวกับศักดิ์ศรีของมนุษย์ ความสำคัญของสมอง หรือแรงงาน จริยธรรม และวัฒนธรรมที่ถูกต้องดีงาม สิ่ง

² ศักดา ปรากฏ์ประทานพร, ปรัชญาการศึกษาฉบับพื้นฐาน (กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์, 2526), หน้า 152.

³ กิติมา ปริศิตติกุล, ปรัชญาการศึกษา เล่ม 1 (กรุงเทพมหานคร: อักษรบัณฑิต, 2523), หน้า 140-141.

ดึงามของชีวิต ความหมายของความเป็นธรรม ความเชื่อเหล่านี้ต้องมีแฝงอยู่ในระบบการศึกษาทุกระบบ เราจะไม่รู้จักตัวเองถ้าเราไม่ดึงเอาสิ่งที่แฝงอยู่นี้ออกมาให้เห็นกระจ่างชัด เมื่อเห็นชัดแล้ว เราจึงตัดสินใจได้ว่าควรธำรงระบบนี้เอาไว้หรือจะเปลี่ยนไปในแนวใด⁴

อย่างไรก็ตาม แม้ความคิด เห็นของนักการศึกษาอาจจะแตกต่างกันอยู่บ้าง แต่ความสนใจและตั้งใจที่จะแสวงหาปรัชญาการศึกษาไทยอย่างจริงจังของนักการศึกษาไทยหลายท่าน ก็ยัง เป็นที่ได้รับความสนใจอยู่มาก ได้มีการ เสนอแนะแนวความคิดออกมาในหลายรูปแบบ อาทิ

สุลักษณ์ ศิวรักษ์ ได้กล่าวถึงอนาคตของปรัชญาการศึกษาไทยว่า

ในอนาคตอันใกล้ปรัชญาการศึกษาของไทย จำต้องคำนึงถึงเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมแห่งความเป็นไทย ควบคู่ไปกับ เอกลักษณ์แห่งความเป็นคน ซึ่งมีศักดิ์ศรีอย่างสมภาคภูมิกับความเป็นมนุษย์อยู่ตลอดไป⁵

สาโรช บัวศรี เป็นผู้หนึ่งที่ได้พยายามหาปรัชญาแม่บทของการศึกษาไทย โดยได้พิจารณาว่า ประเทศไทยมีพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติ และหลักธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธศาสนาก็เป็นหลักในการดำเนินชีวิตของคนไทยส่วนใหญ่อยู่แล้ว โดยกล่าวไว้ว่า

ในประเทศไทยเรา เราจะใช้รากฐานอะไรสำหรับการศึกษาในยุคที่กำลังพัฒนาบ้านเมืองอยู่อย่างรวดเร็ว เช่นนี้ วิชาจิตวิทยาที่นับว่าเป็นของไทยเราเองก็ไม่มี ลัทธิปรัชญาที่เป็นของไทยเราเองเราก็ไม่มีเหมือนกัน เรามีอยู่แต่พระพุทธศาสนาอย่างเดียวนั้นเท่านั้น อนึ่ง หลักวิชาในพุทธศาสนานั้นที่เป็นจิตวิทยาก็มีอยู่ ที่เป็นปรัชญาก็มีอยู่ ดังนั้นจึงน่าจะพูดได้ว่า - การศึกษาของไทยควรจะได้ยึดพุทธศาสนาเป็นรากฐานโดยนำเอาหลักจิตวิทยาและหลัก

⁴วิทย์ วิศทเวทย์. "ปรัชญากับการศึกษา" ใน ปรัชญาการศึกษาและปรัชญาการศึกษาของไทย. ไพฑูรย์ สีนลารัตน์, บรรณาธิการ (กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, 2523), หน้า 37.

⁵สุลักษณ์ ศิวรักษ์. ปรัชญาการศึกษา. (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์เคล็ดไทย, 2516), หน้า 200.

ปรัชญาที่มีอยู่ในพระพุทธศาสนานั้นมาพิจารณาปรับปรุงใช้ให้เหมาะสม และอยู่ในขอบเขตหรือระดับที่จะเป็นไปในวงของการศึกษา⁶

นอกจากนี้ยังมีนักการศึกษาอีกหลายท่าน เห็นด้วยกับแนวความคิดที่นำพุทธปรัชญามาเป็นปรัชญาการศึกษาไทย ดังเช่น จิตรกร ดังเกษมสุข ได้ให้ความเห็นไว้ว่า

ตลอดระยะเวลาหลายร้อยปีในอดีตนั้น ประเทศไทยได้ยึดถือ เอาพุทธธรรมนี้เองเป็นแนวทางในการจัดการศึกษา ในเมื่อคนไทยในอดีตยึดถือเอาพุทธธรรมเป็นหลักในการดำเนินชีวิต การจัดการศึกษาโดยมีพุทธธรรมเป็นแนวทางจึงสอดคล้องกับสภาพของการดำเนินชีวิตของคนไทยสมัยนั้นโดยแท้ ปัจจุบันนี้แม้ว่าสภาพของชีวิตและสังคมจะแตกต่างไปจากสังคมสมัยก่อน แต่แล้วแก่นของวิถีชีวิตแบบไทยก็ยังคงมีพุทธธรรมเป็นพื้นฐานอยู่นั่นเอง ดังนั้นการทวนกลับมาทบทวนและยึดเอาพุทธธรรมเป็นแนวทางในการจัดการศึกษาไทย จึงน่าจะเป็นทางออกที่ถูกต้องที่จะช่วยให้สามารถสร้างปรัชญาการศึกษาไทยขึ้นมาได้ ปรัชญาการศึกษาที่มีพุทธธรรมเป็นแม่บทย่อมสอดคล้องกับวิถีชีวิตของคนไทย ยิ่งกว่าปรัชญาการศึกษาอื่นใดอย่างแน่นอน⁷

เอกรวิทย์ ฅ กลาง เป็นอีกผู้หนึ่งที่เห็นด้วยกับการนำเอาพุทธปรัชญาการดัดแปลงเป็นปรัชญาการศึกษาไทย ซึ่งได้ให้ความเห็นไว้ว่า

สำหรับชีวิตคนไทยเรานี้ เกือบจะกล่าวได้ว่า พุทธศาสนาเป็นการค้นหาความจริงสุดยอด เป็นทฤษฎีความรู้ เป็นจริยธรรม และเป็นต้นแห่งค่านิยมทางสุนทรียศาสตร์ การกำหนดสาระสำคัญของปรัชญาการศึกษาไทย นอกจากจะมีรากฐานทางพุทธศาสนาแล้ว ยังต้องคำนึงถึงอิทธิพลของเดิม ซึ่งมีต่อนิสัยคนไทยได้แก่ ราชธานีโดย ลักษณะภูมิประเทศเมืองร้อน และประวัติศาสตร์แห่งการต่อสู้เพื่อดำรงชาติมาตั้งแต่ต้น อิทธิพลเหล่านี้จะนำมาเป็น

⁶สาโรช บัวศรี. พุทธศาสนากับการศึกษาแผนใหม่. (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์องค์การค้ำชูสภา, 2516), หน้า 38

⁷จิตรกร ดังเกษมสุข. พุทธปรัชญากับปรัชญาการศึกษาไทย. (กรุงเทพมหานคร: บางกอกการพิมพ์, 2525), หน้า 26.

เครื่องช่วยกำหนดสาระแห่งการศึกษาด้วย⁸

คณีย์ เทียนพุด ได้แสดงความคิดเห็นว่า

นำที่จะลองใช้หรือศึกษาดูอย่างกว้างขวาง เพราะเรามีของคืออยู่ แต่เราไม่
จักนำมาใช้ คงคิดว่าที่จะลอกเลียนแบบของผู้อื่นและคิดว่าไม่ควรที่จะปล่อยให้
จัดการศึกษาสนองความต้องการของคณะกรรมการชุดใดชุดหนึ่งโดยไม่มีแนวทาง
หรือ เป้าหมาย เป็นหลักยึด จึงหวังเป็นอย่างยิ่งในอนาคตอันใกล้นี้ เราคงมีปรัชญา
การศึกษาไทยที่มีพื้นฐานมาจากพุทธปรัชญา⁹

เกี่ยวกับการนำพุทธปรัชญามา เป็นแม่บทของปรัชญาการศึกษาไทยนั้น เป็นข้อ เสนอ
ที่ดี นักการศึกษาหลายท่าน เห็นด้วยและหลายท่านไม่เห็นด้วย ทั้งยังมีบางท่านได้เสนอแนวคิด
ใหม่ ๆ ออกมาอีก สักดา ปรากฏ์ประทานพร เสนอแนวคิดไว้ว่า

. . . การพยายามนำพุทธปรัชญามาประยุกต์ใช้กับการศึกษาเป็นสิ่งที่ดีมาก
แต่ประเทศไทยมิได้มีแต่ผู้นับถือพุทธศาสนา เท่านั้น ยังมีผู้นับถือศาสนาอื่น ๆ อีก
มากเช่น คริสต์ ฮินดู และอิสลาม เป็นต้น ซึ่งรัฐธรรมนูญไทยและประเพณีไทย
ก็ให้สิทธิเสรีภาพทางศาสนาอย่างเต็มที่ และถึงแม้ว่าในอดีตพุทธศาสนาจะมี
ความสัมพันธ์กับการศึกษาไทยอย่างมากก็ตาม การที่เราจะประกาศว่า ต่อไปนี้
ประเทศไทยจะจัดการศึกษาโดยยึดหลักพุทธปรัชญา ก็คงกระทบกระเทือนจิตใจ
ชาวไทยที่ไม่ได้นับถือศาสนาพุทธอย่างแน่นอน และเป็นสิ่งที่ไม่สมควรกระทำด้วย
ทางที่ดีผู้เขียนคิดว่าปรัชญาการศึกษาที่เหมาะสมสำหรับประเทศไทยนั้นควรเป็น
ปรัชญาที่อยู่บนฐานของขนบธรรมเนียม ประเพณี ศาสนา (ทุกศาสนาที่ชาวไทย
นับถือ) และวัฒนธรรมไทยเรา เรียกง่าย ๆ ว่าเป็นปรัชญาการศึกษาแบบไทย ๆ
นั่นเอง¹⁰

⁸ เอกวิทย์ ฌ กลาง. "อันอาจนำไปสู่ปรัชญาการศึกษาของเราเอง,"
ประชาศึกษา 21, 4 (พฤศจิกายน 2512), หน้า 189-190.

⁹ คณีย์ เทียนพุด, "ปรัชญาการศึกษาไทยถึงเวลาแล้วที่จะใช้พุทธปรัชญา,"
สารพัฒนาหลักสูตร 24 (กันยายน 2526), หน้า 20.

¹⁰ สักดา ปรากฏ์ประทานพร, ปรัชญาการศึกษาดั้งพื้นฐาน. หน้า 165.

แนวความคิดในการแสวงหาปรัชญาการศึกษาที่เป็นของเราเองอีกแนวความคิดหนึ่ง คือ แนวคิดที่จะประมวลสังจธรรมอัน เป็นกลางมาใช้ เป็นรากฐานของการสร้างปรัชญาการศึกษา โดยไม่ผูกพันกับลัทธิศาสนาใดโดยเฉพาะ ดังที่ รัชนี ภาวิโล ได้กล่าวไว้ว่า

ปรัชญาการศึกษาที่มั่นคงและเหมาะสมแก่ยุคสมัยนั้น คงจะไม่เกิดขึ้นจากความพยายามผสมผสานหลักปรัชญาในต่างยุค และแหล่งกำเนิดเข้าด้วยกัน แต่น่าจะเกิดขึ้นจากการวิเคราะห์ปัญหาของปัจจุบันให้ชัดเจนประกอบการพิจารณาทรัพยากรทั้งหมดที่มีอยู่ แล้วจึงหาหลักการที่จะนำมาแก้ไขปัญหาแห่งปัจจุบัน ด้วยการศึกษามากกว่า . . . ผู้เขียนจะได้พิสูจน์ว่าโลกและชีวิตธรรมของพุทธธรรมไม่ได้ เป็นอุปสรรคในการที่อาจนำมา เป็นรากฐานปรัชญาการศึกษาของไทยได้ แต่ก็ยังไม่พบข้อสนับสนุนเพียงพอที่จะให้เห็นว่า การทำเช่นนั้นโดยตรงจะเป็นแนวทางที่เหมาะสมที่สุดในปัจจุบัน ผู้เขียนอยากจะได้เห็นปรัชญาการศึกษาของยุคปัจจุบันอุบัติขึ้นจากรากฐานสังจธรรมอัน เป็นกลางทั่วไป โดยไม่มีการแบ่งแยกเชื้อชาติ ศาสนา และลัทธิความเชื่อใด ๆ สังจธรรมอัน เป็นที่ยอมรับโดยมนุษย์ทั่วไป โดยความเป็น เสรีชนของคนทุกคน¹¹

ไพฑูริย์ ลินลารัตน์ ได้เสนอปรัชญาการศึกษาสำหรับประเทศไทยว่า

1. การศึกษาจะต้องไม่ใช่กระแสธารทางเดียวกันอีกต่อไป กล่าวคือ จะต้องเป็นกระแสของทุกธารมาปะทะสังสรรค์กัน
2. การศึกษาจะต้อง เป็นกระบวนการคิดค้น และแก้ไขมิใช่ครอบงำ
3. การศึกษาจะต้อง เป็นการแสวงหาทางออกมากกว่าทางที่บอกให้
4. การเรียนรู้จะต้อง เกิดจากการได้ถาม และทำทหายมากกว่าการบอกให้จดจำ
5. การศึกษาจะต้อง เป็นไป เพื่อแสวงหาข้อเท็จจริงมากกว่าการบอกเล่าให้ยอมรับ
6. เป้าหมายของการศึกษาควร เป็นไป เพื่ออนาคตที่ดีกว่าการผันทวนอยู่กับอดีต และพอใจกับสภาพปัจจุบัน

¹¹ รัชนี ภาวิโล, "พุทธธรรมกับสภาพชีวิตและการศึกษาปัจจุบัน," รายงานการประชุมทางวิชาการ เรื่องพระพุทศศาสนากับการศึกษาในประเทศไทย (กรมศาสนา, 2523), หน้า 60.

7. การศึกษาจะต้องเป็นกระบวนการของเสรีภาพ และประชาธิปไตยที่แท้จริง¹²

จะเห็นได้ว่า ได้มีการ เสนอแนะแนวคิดในการที่จะพยายามแสวงหาปรัชญาการศึกษาไทยในหลาย ๆ แนวคิดด้วยกัน ซึ่งแต่ละแนวคิดก็น่าสนใจแตกต่างกันไป แต่ก็ยังหาข้อสรุปหรือข้อยุติไม่ได้ ดังนั้นจึงมีความสนใจที่ศึกษาริ้วยต่อไปว่า สถาบัน หรือบุคคลอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษานั้นมีความสนใจอยากจะได้ปรัชญาการศึกษาไทย หรือต้องการให้ปรัชญาการศึกษาไทยเป็นอย่างไร

การศึกษานับว่ามีความสำคัญมากอาจกล่าวได้ว่า "การศึกษาคือ เครื่องมืออันสำคัญที่สุดในการพัฒนาประเทศ ไม่ว่าจะเป็นด้าน เศรษฐกิจ ด้านสังคม ด้านวัฒนธรรม หรือด้านการเมือง เพราะในกระบวนการพัฒนาประเทศให้มีความเจริญก้าวหน้าในด้านต่าง ๆ ต้องอาศัยกำลังคนเป็นปัจจัยสำคัญ และประสิทธิภาพของกำลังคนนั้นก็ขึ้นอยู่กับประสิทธิภาพในการจัดการศึกษา"¹³ เกี่ยวกับเรื่องนี้ วิจิตร จันทรานุกูล ได้กล่าวพอสรุปได้ว่า "ครูเป็นองค์ประกอบสำคัญในการจัดการศึกษา เพราะกระบวนการจัดการศึกษาที่ให้แก่เด็ก และเยาวชนเติบโตตามความมุ่งหวังของประเทศชาติ ขึ้นอยู่กับการดำเนินงาน การกำกับ และการตรวจสอบของครู เมื่ออนาคตและความอยู่รอดของประเทศชาติอยู่ที่สมรรถภาพของคนในชาติ และสมรรถภาพของคนในชาติสร้างขึ้นมาจากเด็กและเยาวชนด้วย การดำเนินการ กำกับ และตรวจสอบจากครู ครูจึงเป็นผู้กำหนดความอยู่รอดของประเทศชาติ"¹⁴

เมื่อครูมีความสำคัญมากดังกล่าว จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องสนใจ และให้ความสำคัญกับคุณภาพของครู เจริญผล สุวรรณโชติ กล่าวพอสรุปได้ว่า "หากวงการไม่มีครู

¹²ไพฑูริย์ สินลารัตน์, "การเปลี่ยนแปลงทางสังคมกับปรัชญาการศึกษาไทย," วารสารครูศาสตร์ 11, 2 (ตุลาคม - ธันวาคม 2525), หน้า 5.

¹³คณะกรรมการวางพื้นฐานเพื่อการปฏิรูปการศึกษา, การปฏิรูปการศึกษา (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์วัฒนาพานิช, 2528), หน้าคำนำ

¹⁴วิจิตร จันทรานุกูล, "ครูกับการฝึกหัดครู," วารสารการศึกษาแห่งชาติ 19, 1 (ตุลาคม - พฤศจิกายน 2527), หน้า 38.

หรือบุคลากรทางการศึกษาที่มีคุณภาพแล้ว การที่จะพัฒนาการศึกษาให้บรรลุเป้าหมายก็คงเป็นไปไม่ได้ ดังนั้นระบบการผลิตครู และบุคลากรทางการศึกษาจึงเป็นองค์ประกอบของการพัฒนาการศึกษาที่สำคัญที่สุด"¹⁵

สถาบันการฝึกหัดครูนับว่ามีบทบาทสำคัญมากในระบบการผลิตครู เพราะมีหน้าที่รับผิดชอบโดยตรงต่อการผลิตครูออกสู่ระบบการศึกษา จึงมีความสนใจที่จะศึกษาวิจัยถึงความต้องการปรัชญาการศึกษาในสถาบันฝึกหัดครู โดยเฉพาะอาจารย์ผู้ทำหน้าที่สอนในสถาบันฝึกหัดครู

นอกจากนี้ ตามแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2520 หมวดที่ 3 ระบบการศึกษา ข้อที่ 35 กล่าวพอสรุปได้ว่า การฝึกหัดครูเป็นการศึกษาที่มุ่งสร้างให้สามารถปฏิบัติงาน และหน้าที่เป็นผู้ก่อให้เกิดการเรียนรู้และการพัฒนาการโดยรอบด้านขึ้นในตัวผู้เรียน เป็นผู้มีความประพฤติดีและมีคุณลักษณะที่สอดคล้องกับวัฒนธรรมไทย และระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข ยึดมั่นในสถาบันชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ทั้งในแง่บุคลิภาพทั่วไป ความสัมพันธ์ต่อศิษย์ และบทบาทต่อสังคม¹⁶

จากที่ผ่านมามาดูจะเห็นได้ว่า รัฐเป็นผู้จัดการฝึกหัดครูทุกระดับมาโดยตลอด และในขณะเดียวกัน รัฐก็ยังมีปัญหาในการจัดการฝึกหัดครูให้มีประสิทธิภาพ มีปัญหาต่าง ๆ เกี่ยวกับการผลิตและมาตรฐานวิชาชีพครูอยู่เสมอ จากการสัมมนาเรื่องแนวโน้มของการฝึกหัดครู เมื่อวันที่ 20 - 22 เมษายน 2520 ได้กล่าวถึง ปัญหาในเรื่องการผลิตและมาตรฐานวิชาชีพครูว่า

การผลิตครูและบุคลากรทางการศึกษา ทั้งในแง่ปริมาณและคุณภาพ ขาดการประสานนโยบายการผลิตในระหว่างหน่วยผลิตด้วยกัน ซึ่งหลายชนิดและหลาย

¹⁵ เจริญผล สุวรรณโชติ, หัวใจการฝึกหัดครู (กรุงเทพมหานคร : อักษรพิทยา 2524), หน้าคำนำ.

¹⁶ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, แผนการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2520. (กรุงเทพมหานคร : อักษรบัณฑิต 2520), หน้า 9.

ระดับสถาบันการผลิตกระจายกันอยู่หลายสังกัด เป็นระบบงานที่ขาด เอกภาพ
ฝ่ายผลิตผลิตไม่ตรงกับความต้องการของฝ่ายใช้ ซึ่งก็มีความต้องการหลาย
สังกัด หลายประเภท หลายระดับ เมื่อเป็น เช่นนี้ทำให้ฝ่ายผลิตซึ่งมีอยู่หลาย
หน่วยงาน หรืออาจกล่าวได้ว่าการผลิตครูและบุคลากรทางด้านศึกษาไม่
สอดคล้องและตอบสนองต่อความต้องการของระบบการศึกษาทั้งในด้านปริมาณ
และคุณภาพ¹⁷

ในการสรุปผลการสัมมนาของคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ และกรมการฝึกหัดครู
คนหนึ่งกล่าวว่า "แม้แต่ผู้บริหาร อาจารย์ ในสถาบันการฝึกหัดครูมีจำนวนไม่น้อยที่ยังสงสัย
บทบาท ความรับผิดชอบ และค่านิยมของตนเอง ทำให้ขาดความ เชื่อมั่นในการปฏิบัติงาน"¹⁸

จากปัญหาดังกล่าวจึงน่าจะมีการสำรวจความต้องการปรัชญาการศึกษาของอาจารย์
ในวิทยาลัยครู เพราะถือว่าเป็นสิ่งจำเป็นยิ่ง เนื่องจากอาจารย์วิทยาลัยครู เป็นผู้ที่ได้ปฏิบัติ
จริงกับการสอนและการผลิตครูออกมาโดยตรง และการสำรวจนั้นจะทำให้ทราบว่าอาจารย์
วิทยาลัยครูมีความต้องการที่จะให้ตนเองมีจุดยืน บทบาท ทิศทาง หรือวิธีการให้การศึกษา
อย่างไร จากการที่มีนักการศึกษาหลายท่านพยายาม เสนอแนวคิด เกี่ยวกับปรัชญาการศึกษา
ไทยที่แปลกใหม่ออกมานั้น อาจารย์วิทยาลัยครูจะมีความต้องการให้ปรัชญาการศึกษาไทยเป็น
อย่างไร

พนอม แก้วกำเนิด กล่าวถึงโครงการกลุ่มวิทยาลัยครู หอสรุปได้ดังนี้

ประเทศไทยมี วิทยาลัยครูทั้งหมด 36 แห่ง ซึ่งแต่เดิมนั้นกรมการฝึกหัดครูได้
ดำเนินงานโครงการกลุ่มวิทยาลัยครู โดยจัดกลุ่มวิทยาลัยครูทั้ง 36 แห่ง ออกเป็น 6 กลุ่ม
คือกลุ่มวิทยาลัยครูภาคเหนือ กลุ่มวิทยาลัยครูภาคตะวันออกเฉียงเหนือ กลุ่มวิทยาลัยครู
ภาคกลาง กลุ่มวิทยาลัยครูภาคตะวันออก กลุ่มวิทยาลัยครูภาคใต้ และกลุ่มวิทยาลัยครู

¹⁷ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, แนวใหม่ของการฝึกหัดครู (ธนบุรี
วิทยาลัยครูธนบุรี, 2520), หน้า 32. (อัดสำเนา)

¹⁸ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติและกรมการฝึกหัดครู "รายงานการ
สัมมนาเรื่องแนวโน้มของการฝึกหัดครู (กรุงเทพมหานคร: กรมการฝึกหัดครู, (2520), (อัดสำเนา)

นครหลวง ทั้งนี้ด้วยหลักการที่จะกระจายอำนาจการบริหาร และการดำเนินงานต่าง ๆ ไปสู่วิทยาลัยครู ให้วิทยาลัยครูมีอิสระมากขึ้น และสามารถที่จะใช้ทรัพยากรทั้งทางด้านตัวบุคคล และเครื่องมือ เครื่องมือต่าง ๆ พัฒนางานตามบทบาทของวิทยาลัยครูที่กำหนดไว้ได้ตามความต้องการตามสภาพปัญหาของท้องถิ่นนั้น ๆ ขอบข่ายของงานของกลุ่มวิทยาลัยครูไม่ใช่เรื่องด้านวิชาการเท่านั้น แต่จะคลุมถึงการบริหารงานอื่น ๆ อีกด้วยอย่างกว้างขวาง รวมทั้งงานเกี่ยวกับบุคลากร อาคารสถานที่ เครื่องมือ เครื่องใช้ วัสดุอุปกรณ์ กิจกรรม รวมทั้งโครงการต่าง ๆ ด้วย ทั้งนี้ต้องไม่ขัดกับระเบียบ กฎหมาย การบริหารราชการแผ่นดิน ที่กำหนดไว้ว่า เป็นหน้าที่ของกรมการฝึกหัดครูโดยเฉพาะ¹⁹

จากหลักการนี้จึงทำให้งานของกลุ่มวิทยาลัยครูกว้างขวางมาก และมีเรื่องที่จะต้องพิจารณาหารือกันมากมาย ดังนั้นสภาการฝึกหัดครูจึงได้ออกข้อบังคับว่าด้วยกลุ่มวิทยาลัยครู พ.ศ. 2528 อันส่งผลให้กลุ่มวิทยาลัยครูพัฒนาไปเป็นสหวิทยาลัย จำนวน 8 สหวิทยาลัย โดยข้อบังคับดังกล่าวมีสาระสำคัญพอสรุปได้ดังต่อไปนี้

ความหมาย

คำว่า "สหวิทยาลัย" หมายถึง กลุ่มของวิทยาลัยครูที่เกิดจากการรวมตัวกันเป็นกลุ่ม เพื่อประโยชน์ในการดำเนินงานของวิทยาลัยครูร่วมกัน สหวิทยาลัยต่าง ๆ มีดังต่อไปนี้

1. สหวิทยาลัยล้านนา ประกอบด้วย วิทยาลัยครูเชียงใหม่ วิทยาลัยครูเชียงราย วิทยาลัยครูลำปาง และวิทยาลัยครูอุตรดิตถ์ มีสำนักงานคณะกรรมการสหวิทยาลัยอยู่ที่วิทยาลัยครูลำปาง
2. สหวิทยาลัยพุทธชินราช ประกอบด้วย วิทยาลัยครูกำแพงเพชร วิทยาลัยครูนครสวรรค์ วิทยาลัยครูพิบูลสงคราม และวิทยาลัยครูเพชรบูรณ์ มีสำนักงานคณะกรรมการสหวิทยาลัยอยู่ที่ วิทยาลัยครูพิบูลสงคราม

¹⁹ พะยอม แก้วกำเนิด, "โครงการกลุ่มวิทยาลัยครู," วารสารครูปริทัศน์ 16, 2 (กันยายน 2520): 7-10.

3. สหวิทยาลัยอีสาน-เหนือ ประกอบด้วย วิทยาลัยครูมหาสารคาม วิทยาลัยครูเลย วิทยาลัยครูสกลนคร และวิทยาลัยครูอุดรธานี มีสำนักงานคณะกรรมการ-สหวิทยาลัยอยู่ที่ วิทยาลัยครูอุดรธานี
4. สหวิทยาลัยอีสาน-ใต้ ประกอบด้วย วิทยาลัยครูนครราชสีมา วิทยาลัยครูบุรีรัมย์ วิทยาลัยครูสุรินทร์ และวิทยาลัยครูอุบลราชธานี มีสำนักงาน-คณะกรรมการสหวิทยาลัยอยู่ที่ วิทยาลัยครูนครราชสีมา
5. สหวิทยาลัยศรีอยุธยา ประกอบด้วย วิทยาลัยครูฉะเชิงเทรา วิทยาลัยครูเทพสตรี วิทยาลัยครูพระนครศรีอยุธยา วิทยาลัยครูเพชรบุรีวิทยาลัยสงฆ์ และวิทยาลัยรำไพพรรณี มีสำนักงานคณะกรรมการสหวิทยาลัยอยู่ที่ วิทยาลัยครูพระนครศรีอยุธยา
6. สหวิทยาลัยทวารวดี ประกอบด้วย วิทยาลัยครูกาญจนบุรี วิทยาลัยครูนครปฐม วิทยาลัยครูเพชรบุรี และวิทยาลัยครูหมู่บ้านจอมบึง และมีสำนักงาน-คณะกรรมการสหวิทยาลัยอยู่ที่ วิทยาลัยครูเพชรบุรี
7. สหวิทยาลัยทักษิณ ประกอบด้วย วิทยาลัยครูนครศรีธรรมราช วิทยาลัยครูภูเก็ต วิทยาลัยครูยะลา วิทยาลัยครูสงขลา และวิทยาลัยครูสุราษฎร์ธานี มีสำนักงานคณะกรรมการสหวิทยาลัยอยู่ที่ วิทยาลัยครูสุราษฎร์ธานี
8. สหวิทยาลัยรัตนโกสินทร์ ประกอบด้วย วิทยาลัยครูจันทรเกษม วิทยาลัยครูธนบุรี วิทยาลัยครูบ้านสมเด็จ วิทยาลัยครูพระนคร วิทยาลัยครูสวนดุสิต และวิทยาลัยครูสวนสุนันทา มีสำนักงานคณะกรรมการสหวิทยาลัยอยู่ที่ วิทยาลัยครูพระนคร

ภาระหน้าที่ของสหวิทยาลัย

สหวิทยาลัยมีภาระหน้าที่สรุปได้ดังนี้

1. ภาระหน้าที่เกี่ยวกับการจัดการศึกษา โดยมีวิทยาลัยครูเป็นหน่วยปฏิบัติ
 - 1.1 จัดการศึกษาสาขาวิชาต่าง ๆ ตามความต้องการของท้องถิ่น
 - 1.2 ผลิตครู
 - 1.3 วิจัย

- 1.4 ส่งเสริมวิทยฐานะครูอาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา
- 1.5 ทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม
- 1.6 บริการวิชาการแก่สังคม

2. ภาระหน้าที่เกี่ยวกับการบริหารให้การดำเนินงานในข้อ 1 ทั้ง 6 ประการ ร่วมกันให้เกิดประสิทธิภาพ มีคุณภาพ และสอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น

มหาวิทยาลัยได้กำหนดระยะในการพัฒนาตนเองไว้ 3 ระยะ คือ

- ระยะแรก คือช่วงต้นของแผนพัฒนา ระยะที่ 6 จะเป็นการดำเนินงานของวิทยาลัยร่วมกันเพื่อทำหน้าที่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด
- ระยะที่สอง คือในระหว่างเวลาของแผนพัฒนา ระยะที่ 6 จะก้าวไปสู่ความเป็นนิติบุคคล และเป็นสถาบันอุดมศึกษาที่สมบูรณ์ในแต่ละมหาวิทยาลัยโดยการแก้ไข พ.ร.บ. วิทยาลัยครู
- ระยะที่สาม คำเนิการแก้ไข พ.ร.บ. หรือกร่าง พ.ร.บ. ใหม่ให้เป็นมหาวิทยาลัย²⁰

สำหรับมหาวิทยาลัยที่เลือกเป็นกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้คือ มหาวิทยาลัยอีสาน-เหนือ และมหาวิทยาลัยอีสาน-ใต้ ซึ่งประกอบด้วยวิทยาลัยครูจำนวน 8 แห่ง ครอบคลุมพื้นที่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือทั้งหมด

ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ หรือที่เรียกกันโดยทั่วไปว่า ภาคอีสาน เป็นแผ่นดินที่ราบสูงซึ่งมีพื้นที่ประมาณ 1 ใน 3 ของประเทศ²¹ โครงสร้างของแผ่นดินในภาคอีสานส่วนใหญ่เป็นดินทราย น้ำซึมผ่านได้ง่าย หน้าแล้งจึงแห้งแล้งมาก และลักษณะพื้นที่ภาคอีสาน

²⁰ ผู้อำนวยการสำนักงานคณะกรรมการมหาวิทยาลัย, "มหาวิทยาลัย," สรุปผลประชุมปฏิบัติการ วันที่ 3-7 มีนาคม 2529), หน้า 1-5. (อัดสำเนา)

²¹ โยชิชิ บันเปี่ยมรัชฎ์ และคณะ, ชนบทอีสาน (กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, 2524), หน้า 3.

มีภูเขากัน เป็นขอบทำให้ทำให้ความสัมพันธ์ของคนในภาคอีสานและภาคกลางมีน้อย แต่คนในภาคนี้จะมีความสัมพันธ์กับด้านประเทศลาวมากกว่า²²

สังคมอีสานส่วนใหญ่ยังคงเป็นสังคมเกษตรกรรมที่เคร่งครัดในจารีตประเพณี²³ ศิลปวัฒนธรรมขนบธรรมเนียมประเพณีอันเป็นสมบัติล้ำค่าของอีสานนั้นมีมากมาย เป็นรากฐานอันสำคัญที่ทำให้สังคมดำรงอยู่ได้²⁴ จารุวรรณ ธรรมวัตร กล่าวว่า ขนบธรรมเนียมประเพณีที่เป็นลักษณะของภาคอีสานนั้นมีหลายชนิด เช่น ประเพณีการลงแขก ประเพณีการขอฝนของชาวอีสาน บุญเดือนหกหรือบุญบังไฟ เป็นต้น²⁵

ภาคอีสาน เป็นภาคที่พูดหลายภาษา คือนอกจากจะมีภาษาไทยอีสานหรือภาษาลาวแล้ว ยังมีภาษาเขมร ส่วย (Suoi) เยอ (Yoe) แดงจังหวัดสุรินทร์ บุรีรัมย์ ศรีสะเกษ และภาษาโคราชอีกด้วย²⁶

นอกจากนี้ภาคตะวันออกเฉียงเหนือยังมีความแตกต่างจากภาคอื่น ๆ อีกหลายประการ โดยเฉพาะเกี่ยวกับเรื่องอาชีพของประชากร ซึ่งสามารถกล่าวโดยสรุป แยก

²² จารุวรรณ ธรรมวัตร, รายงานการวิจัย "เรื่องบทบาทของหมอลำต่อสังคมอีสานในช่วงกึ่งศตวรรษ" สถาบันวิจัยศิลปะและวัฒนธรรมอีสาน มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, หน้า 23.

²³ เรื่องเดียวกัน, หน้า 26.

²⁴ บัณฑิต วงษ์แก้ว, สมบัติอีสานใต้ (เอกสารทางวิชาการ วิทยาลัยครูบุรีรัมย์, 2522), หน้าค่านำ

²⁵ จารุวรรณ ธรรมวัตร, ขนบธรรมเนียมประเพณีของอีสาน (กรมวิชาการ : 2523), หน้า 1-20.

²⁶ สัณญา สัณญาวิวัฒน์, สังคมชนบทไทย (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2529), หน้า 155.

เป็นสหวิทยาลัยได้ดังนี้

สหวิทยาลัยอีสาน-เหนือ ประกอบด้วย วิทยาลัยครูอุดรธานี เลย
สกลนคร มหาสารคาม ครอบคลุมพื้นที่ของภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน จำนวน 9 จังหวัด
คือ จังหวัดเลย หนองคาย สกลนคร นครพนม มุกดาหาร มหาสารคาม กาฬสินธุ์
อุดรธานี และขอนแก่น

ลักษณะของพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ราบสูงสลับกับที่ราบลูกฟูก และที่ราบสูง
ระนาบ อากาศค่อนข้างแห้งแล้ง สภาพพื้นดินเป็นดินปนทราย อุดน้ำไม่ค่อยอยู่ ทำให้
ดินขาดความอุดมสมบูรณ์

อาชีพหลักของประชากรในภูมิภาคนี้คือ ทำการเกษตร ปลูกสัตว์ อุตสาหกรรม
การพาณิชย์และการบริการ

จากภาระหน้าที่ของสหวิทยาลัย เกี่ยวกับการจัดการศึกษาที่จะต้องสอดคล้อง
กับสภาพความต้องการของท้องถิ่น จึงจำเป็นอย่างมากที่จะต้องคำนึงถึงอาชีพหลักของ
ประชากรดังกล่าว ซึ่งลำดับความซึ่งลำดับความสำคัญของอาชีพในแต่ละวิทยาลัยครูของ
สหวิทยาลัยอีสาน-เหนือ สรุปได้ดังนี้

วิทยาลัยครูอุดรธานี	หมวดอาชีพการเกษตร เช่น สัตวบาล การประมง แก๊สชีวภาพ พืชสวน พืชไร่ หมวดการผลิต เช่น ช่างไฟฟ้า ช่างเชื่อม หมวดอาชีพการค้า เช่น อาชีพผู้ประกอบการต่าง ๆ ธุรกิจการเกษตร หมวดอาชีพบริการ เช่น การโรงแรม มัคคุเทศก์ หมวดอาชีพเกี่ยวกับเสมียน การสำนักงาน เลขานุการ
วิทยาลัยครูเลย	อาชีพพืชไร่ การท่องเที่ยว การคมนาคมขนส่ง อุตสาหกรรม การเกษตร ช่างต่าง ๆ

วิทยาลัยครูสกลนคร อาชีพอุตสาหกรรมการเกษตร พืชไร่ พืชสวน
ช่างไฟฟ้า ประมง

วิทยาลัยครูมหาสารคาม อาชีพทำนา ทำไร่ การตลาดเพื่อการเกษตร
ช่างต่าง ๆ ทัศนกรรมในครัวเรือน การค้า

สทวิทยาลัยอีสาน-ใต้ ประกอบไปด้วย วิทยาลัยครูนครราชสีมา บุรีรัมย์
สุรินทร์ อุบลราชธานี ครอบคลุมพื้นที่ของภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง จำนวน
8 จังหวัด คือ จังหวัดนครราชสีมา ชัยภูมิ บุรีรัมย์ ร้อยเอ็ด สุรินทร์ ศรีสะเกษ
อุบลราชธานี และยโสธร

ลักษณะของพื้นที่โดยทั่วไปคล้ายคลึงกับภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน คือมี
เทือกเขาเป็นขอบทางด้านตะวันตกและทางใต้ มีปัญหาเรื่องสภาพของพื้นดิน และขาดแคลน
น้ำเช่นเดียวกัน

อาชีพหลักของประชากรในภูมิภาคนี้ก็คล้ายคลึงกับภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
ตอนบนคือ ทำการเกษตร ปลูกสัตว์ อุตสาหกรรม การพาณิชย์และบริการ เป็นต้น

ลำดับความสำคัญของอาชีพในแต่ละวิทยาลัยครูของสทวิทยาลัยอีสาน-ใต้ สรุป
ได้ดังนี้

วิทยาลัยครูนครราชสีมา อาชีพปลูกสัตว์ พืชไร่ พืชสวน สวนป่า ธุรกิจ
การค้า สิ่งทอ สัตวบาล

วิทยาลัยครูบุรีรัมย์ อาชีพทำนา พืชไร่ พืชสวน สิ่งทอ ปลูกสัตว์
ประมง

วิทยาลัยครูสุรินทร์ อุตสาหกรรมการเกษตร ปลูกสัตว์ ธุรกิจการค้า
พืชไร่ ช่างไฟฟ้า ช่างอิเล็กทรอนิกส์

วิทยาลัยครูอุบลราชธานี ธุรกิจการค้า ทำนา ปศุสัตว์ เครื่องแต่งกาย
ประมง สิ่งทอ สัตวบาล ช่างยนต์²⁷

จากคำกล่าวที่ว่าประเทศไทยยังขาดปรัชญาการศึกษาที่เป็นของตนเอง ทำให้มีการวิพากษ์วิจารณ์กันอย่างกว้างขวางในหมู่นักการศึกษา เป็นผลให้นักศึกษามองท่านเสนอให้นำพุทธปรัชญามาเป็นแม่บทของปรัชญาการศึกษาไทย ซึ่งก็มีทั้งนักการศึกษาที่เห็นด้วยและไม่เห็นด้วย แต่ก็ยังหาข้อสรุปหรือข้อยุติไม่ได้ ฉะนั้นจึงเป็นที่น่าสนใจที่จะศึกษาวิจัยต่อไปว่า สถาบันหรือบุคคลอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษานั้นจะมีความสนใจ หรือต้องการให้ปรัชญาการศึกษาไทยเป็นอย่างไร โดยเฉพาะกลุ่มของอาจารย์วิทยาลัยครู ซึ่งถือว่ามีหน้าที่รับผิดชอบโดยตรงต่อการผลิตครู

ปัจจุบันนี้กรมการฝึกหัดครูได้แบ่งวิทยาลัยครูทั้งหมดออกเป็นกลุ่ม ๆ เรียกว่า สหวิทยาลัย สำหรับสหวิทยาลัยที่เลือกเป็นกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้คือ สหวิทยาลัยอีสาน-เหนือ และสหวิทยาลัยอีสาน-ใต้ ซึ่งประกอบไปด้วยวิทยาลัยครูมีอยู่ในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือทั้งหมด ขนบธรรมเนียม ประเพณี ภาษา สภาพภูมิประเทศ ภูมิอากาศ และความต้องการอาชีพของภาคตะวันออกเฉียงเหนือนั้นมีความแตกต่างจากภาคอื่น ๆ ในประเทศไทยอย่างชัดเจน จึงมีความเป็นไปได้ที่ความต้องการปรัชญาการศึกษาของอาจารย์วิทยาลัยครูในสหวิทยาลัยอีสาน-เหนือ และสหวิทยาลัยอีสาน-ใต้ ที่ต้องการจะสำรวจอาจมีความแตกต่างจากอาจารย์วิทยาลัยครูในสหวิทยาลัยอื่น หรือภาคอื่น ๆ ของประเทศไทย และผลจากการวิจัยนี้จะทำให้ทราบว่าปรัชญาการศึกษาไทยตามความต้องการของอาจารย์วิทยาลัยครูทั้งสองสหวิทยาลัยนี้จะมีความสอดคล้องกับข้อเสนอของนักศึกษามองกลุ่มที่ให้ใช้พุทธปรัชญาการศึกษา เป็นปรัชญาการศึกษาไทยหรือไม่ เพื่อเป็นแนวทางในการพิจารณาปรัชญาการศึกษาไทยต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อสำรวจปรัชญาการศึกษาตามความต้องการของอาจารย์วิทยาลัยครูในสหวิทยาลัยอีสาน-เหนือ และสหวิทยาลัยอีสาน-ใต้

²⁷ กรมการฝึกหัดครู, รายงานการวิจัยเรื่องความต้องการ เทคนิคอาชีพในท้องถิ่น

2. เพื่อเปรียบเทียบปรัชญาการศึกษาในระดับภาคและระดับชาติตามความต้องการของอาจารย์วิทยาลัยครูในสทวิทยาลัยอีสาน-เหนือ และสทวิทยาลัยอีสาน-ใต้ ที่มีความแตกต่างกันในด้าน อายุ วุฒิทางการศึกษา สถานศึกษาที่สำเร็จในระดับสูงสุด วิชาเอก และวิชาโท ตำแหน่งทางวิชาการ คณะวิชาที่สอน ประสบการณ์การทำงานเกี่ยวกับการศึกษาก่อนสถานศึกษา ปัจจุบัน ประสบการณ์การทำงานในสถานศึกษาปัจจุบัน ประสบการณ์นอกสถาบัน งานที่ปฏิบัติมากที่สุด นอกเหนือจากการสอน และนิเทศการสอน กิจกรรมประเพณีพื้นบ้านที่เข้าร่วมมากที่สุด ภูมิสำเนาเดิม ความสามารถในการใช้ภาษาถิ่น ความเห็นเกี่ยวกับวิชาที่ควรปรับปรุงหรือส่งเสริม

3. เพื่อเปรียบเทียบปรัชญาการศึกษาตามความต้องการของอาจารย์วิทยาลัยครูในสทวิทยาลัยอีสาน-เหนือ และสทวิทยาลัยอีสาน-ใต้ ในด้านจุดมุ่งหมายการศึกษา องค์กรประกอบทางการศึกษา และกระบวนการเรียนการสอน

4. เพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างความต้องการปรัชญาการศึกษาในระดับภาคและระดับชาติตามความต้องการของอาจารย์วิทยาลัยครูในสทวิทยาลัยอีสาน-เหนือและสทวิทยาลัยอีสาน-ใต้

สมมุติฐานการวิจัย

1. ปรัชญาการศึกษาตามความต้องการของอาจารย์วิทยาลัยครูในสทวิทยาลัยอีสาน-เหนือ และสทวิทยาลัยอีสาน-ใต้ แตกต่างกัน

2. ปรัชญาการศึกษาในระดับภาคกับระดับชาติ ตามความต้องการของอาจารย์วิทยาลัยครูในสทวิทยาลัยอีสาน-เหนือ และสทวิทยาลัยอีสาน-ใต้ มีความสัมพันธ์กัน

ขอบเขตการวิจัย

1. การวิจัยครั้งนี้จะสำรวจเฉพาะปรัชญาการศึกษาตามความต้องการที่จะให้ใช้จริงของอาจารย์วิทยาลัยครูในสทวิทยาลัยอีสาน-เหนือ และสทวิทยาลัยอีสาน-ใต้

2. การวิจัยครั้งนี้มุ่งสำรวจเฉพาะเรื่องต่อไปนี้

2.1 ปรัชญาการศึกษาตามความต้องการของอาจารย์วิทยาลัยครูเฉพาะ 6 ลัทธิคือ ปรัชญาการศึกษาสารัตถนิยม ปรัชญาการศึกษานิรันดรนิยม ปรัชญาการศึกษาพัฒนาการนิยม ปรัชญาการศึกษาปฏิรูปนิยม ปรัชญาการศึกษาอัตถิภาวนิยม และพุทธปรัชญาการศึกษา

2.2 ปรัชญาการศึกษาตามความต้องการทั้ง 6 ลัทธิ จะศึกษาในด้านจุดมุ่งหมาย การศึกษา กระบวนการเรียนการสอน และองค์ประกอบของการศึกษา ได้แก่ หลักสูตร โรงเรียน ผู้สอน และผู้เรียน

2.3 ปรัชญาการศึกษาตามความต้องการของอาจารย์วิทยาลัยครู ศึกษาตาม ความต้องการในระดับภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และระดับชาติ

3. ปรัชญาการศึกษาตามความต้องการของอาจารย์วิทยาลัยครูในสทวิทยาลัย อีสาน-เหนือ และสทวิทยาลัยอีสาน-ใต้ ศึกษาจากตัวแปรต่อไปนี้

3.1 ตัวแปรอิสระ ได้แก่

3.1.1 อายุ

3.1.2 วุฒิการศึกษา

3.1.3 สถานศึกษาที่สำเร็จในระดับสูงสุด

3.1.4 วิชาเอกและวิชาโท

3.1.5 ตำแหน่งทางวิชาการ

3.1.6 คณะวิชาที่สอน

3.1.7 ประสบการณ์การทำงาน เกี่ยวกับการศึกษาก่อนสถานศึกษาปัจจุบัน

3.1.8 ประสบการณ์การทำงานในสถานศึกษาปัจจุบัน

3.1.9 ประสบการณ์นอกสถาบัน

3.1.10 งานที่ปฏิบัติมากที่สุดนอกเหนือจากการสอน และนิเทศการสอน

3.1.11 กิจกรรมประเพณีพื้นบ้านที่เข้าร่วมมากที่สุด

3.1.12 ภูมิลำเนาเดิม

3.1.13 ความสามารถในการใช้ภาษาถิ่น

3.1.14 ความเห็นเกี่ยวกับวิชาที่ควรปรับปรุงหรือส่งเสริม

3.2 ตัวแปรตาม ได้แก่ ลัทธิปรัชญาการศึกษาตามความต้องการ

3.2.1 ปรัชญาการศึกษาสารัตถนิยม

3.2.2 ปรัชญาการศึกษานิรันดรนิยม

3.2.3 ปรัชญาการศึกษาพัฒนาการนิยม

3.2.4 ปรัชญาการศึกษาปฏิรูปนิยม

3.2.5 ปรัชญาการศึกษาอัตถิภาวนิยม

3.2.6 พุทธปรัชญาการศึกษา

วิธีการดำเนินการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้มีขั้นตอนในการวิจัย ดังนี้

1. การเลือกกลุ่มตัวอย่าง
2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
3. การเก็บรวบรวมข้อมูล
4. การวิเคราะห์ข้อมูล

1. การเลือกกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วยอาจารย์วิทยาลัยครูสังกัด สหวิทยาลัยอีสาน-เหนือ ได้แก่ วิทยาลัยครูมหาสารคาม เลย สกลนคร อุตรธานี สหวิทยาลัยอีสาน-ใต้ ได้แก่ นครราชสีมา บุรีรัมย์ สุรินทร์ และอุบลราชธานี การเลือกกลุ่มตัวอย่างใช้วิธีสุ่มตัวอย่างตามระดับชั้น โดยสุ่มตัวอย่างออกเป็น 4 คณะวิชาที่สอน ได้แก่ คณะมนุษยศาสตร์ คณะวิทยาศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ และคณะวิทยาการจัดการ โดยสุ่มตัวอย่างร้อยละ 50 ของจำนวนประชากรในแต่ละกลุ่ม ประชากรทั้งหมด 1,134 คน เป็นกลุ่มตัวอย่างสำหรับการวิจัย 577 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถามปรัชญาการศึกษาตามความต้องการของอาจารย์วิทยาลัยครูในสหวิทยาลัยอีสาน-เหนือ และสหวิทยาลัยอีสาน-ใต้ แบ่งออกเป็น 2 ตอน คือ

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพส่วนตัวของผู้ตอบ แบบสอบถามเป็นแบบสอบถามชนิดเลือกตอบ

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับปรัชญาการศึกษา 6 ลัทธิ ตามความต้องการของอาจารย์วิทยาลัยครูในสหวิทยาลัยอีสาน-เหนือ และสหวิทยาลัยอีสาน-ใต้ ในระดับภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และระดับชาติ เป็นแบบสอบถามชนิดเลือกตอบ

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ส่งแบบสอบถามด้วยตนเองทั้งหมด สำหรับการเก็บคืนได้เก็บด้วยตนเอง เป็นบางส่วน และขอความอนุเคราะห์จากหัวหน้าฝ่ายวิจัยและบริหารการศึกษา และหัวหน้า คณะวิชาต่าง ๆ อีกส่วนหนึ่ง

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลโดยวิธีการทางสถิติ ดังนี้

ตอนที่ 1 สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์ด้วยการแจกแจงความถี่ หาค่าร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามตัวแปรอิสระ ประกอบคำบรรยาย

ตอนที่ 2 ประสิทธิภาพการศึกษาคตามความต้องการของอาจารย์วิทยาลัยครูใน สหวิทยาลัยอีสาน-เหนือ และสหวิทยาลัยอีสาน-ใต้ วิเคราะห์โดยการแจกแจงความถี่ หาค่า ร้อยละ ทดสอบความแตกต่างกัน โดยใช้การทดสอบไคสแควร์ และหาค่าสัมพันธของประสิทธิภาพ การศึกษาในระดับภาคตะวันออกเฉียงเหนือและระดับชาติโดยใช้ Spearman rank order correlation coefficient

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

ประสิทธิภาพการศึกษา หมายถึง แนวคิด ระบบความเชื่อ หลักทฤษฎีทางการศึกษา ที่ ประกอบด้วย วัตถุประสงค์ของการศึกษา องค์ประกอบของการศึกษาในด้านหลักสูตร โรงเรียน ผู้สอน ผู้เรียน และกระบวนการเรียนการสอน ซึ่งเลือกมาศึกษา 6 ลัทธิ คือ

1. ประสิทธิภาพการศึกษาสารัตถนิยม เป็นประสิทธิภาพการศึกษามีพื้นฐานมาจากปรัชญา จิตนิยม และวัตถุนิยม เป็นลัทธิที่เน้นวิชาการ สาระสำคัญต่าง ๆ และมรดกทางวัฒนธรรมของ สังคม

2. ประสิทธิภาพศึกษานิรันดรนิยม เป็นประสิทธิภาพการศึกษามีพื้นฐานมาจากปรัชญา วัตถุนิยมและปรัชญาลัทธิสัจนิยม เหตุผล เป็นลัทธิที่เน้นสติปัญญา เหตุผล และจริยธรรม

3. ประสิทธิภาพการศึกษาพัฒนาการนิยม เป็นประสิทธิภาพการศึกษามีพื้นฐานมาจากปรัชญา ปฏิบัตินิยม เป็นลัทธิที่เน้นประสบการณ์ชีวิต และสังคม พร้อมทั้งการปรับตัวให้เข้ากับสังคมได้ อย่างเหมาะสม

4. ปรัชญาการศึกษาปฏิรูปนิยม เป็นปรัชญาการศึกษาที่มีพื้นฐานมาจากปรัชญาปฏิบัตินิยม เป็นลัทธิที่เน้นความสำคัญของสังคมมากกว่าส่วนบุคคล เน้นประชาธิปไตย เพื่อการสร้างสรรค์สังคมใหม่ในอนาคตให้เป็นสังคมที่เท่าเทียมและยุติธรรม

5. ปรัชญาการศึกษาอัตถิภาวนิยม เป็นปรัชญาการศึกษาที่มีพื้นฐานมาจากปรัชญาอัตถิภาวนิยม เป็นลัทธิที่เน้นเสรีภาพ ความรับผิดชอบในการเลือก และการกระทำของตน

6. พุทธปรัชญาการศึกษา เป็นปรัชญาการศึกษาที่มีพื้นฐานมาจากพุทธปรัชญา เป็นลัทธิที่มุ่งให้คนรู้จักปัญหา ให้ชีวิตพันทุกข์ พึ่งตนเองได้ มีคุณธรรม ดำรงชีวิตอย่างเป็นสุข และรู้จุดหมายของชีวิต

สหวิทยาลัย หมายถึง กลุ่มวิทยาลัยครูที่ร่วมกันเพื่อประโยชน์ในการดำเนินงานของวิทยาลัยครูร่วมกัน

สหวิทยาลัยอีสาน-เหนือ หมายถึง กลุ่มวิทยาลัยครูภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน ได้แก่ วิทยาลัยครูมหาสารคาม วิทยาลัยครูเลย วิทยาลัยครูสกลนคร และวิทยาลัยครูอุดรธานี

สหวิทยาลัยอีสาน-ใต้ หมายถึง กลุ่มวิทยาลัยครูภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง ได้แก่ วิทยาลัยครูนครราชสีมา วิทยาลัยครูบุรีรัมย์ วิทยาลัยครูสุรินทร์ และวิทยาลัยครูอุบลราชธานี

ข้อตกลงเบื้องต้น

การวิจัยครั้งนี้ถือว่า

1. ปรัชญาการศึกษาตามความต้องการของอาจารย์วิทยาลัยครูสามารถสำรวจออกมาได้โดยใช้แบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

2. ปรัชญาการศึกษา 6 ลัทธิที่ใช้สำรวจปรัชญาการศึกษาตามความต้องการของอาจารย์วิทยาลัยครู ถือว่าครอบคลุมเพียงพอแล้ว

3. ปรัชญาการศึกษาตามความต้องการของอาจารย์วิทยาลัยครูที่ได้จากการสำรวจแม้จะมีลักษณะผสมผสาน แต่ก็มีรูปแบบที่แน่นอน

หอสมุดกลาง สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

4. เกณฑ์การกำหนดตัวแปรอิสระบางตัวใช้เกณฑ์ดังต่อไปนี้

4.1 อาจารย์อายุน้อย คือ อาจารย์ที่มีอายุต่ำกว่า 40 ปี อายุมากคือ 40 ปีขึ้นไป

4.2 อาจารย์ที่มีวุฒิการศึกษาต่ำกว่าปริญญาโท คือ อาจารย์ที่มีวุฒิประกาศนียบัตรชั้นสูงวิชาชีพ ปริญญาตรี หรือเทียบเท่า ปริญญาโทขึ้นไปคือ ปริญญาโท และปริญญาเอก

4.3 อาจารย์ที่มีประสบการณ์ในการทำงานน้อย หมายถึง ต่ำกว่า 10 ปี ประสบการณ์ในการทำงานระดับปานกลาง หมายถึง 10 - 15 ปี และประสบการณ์ในการทำงานมาก หมายถึง 15 ปีขึ้นไป

4.4 อาจารย์ที่มีภูมิลำเนาอยู่ในเขตมหาวิทยาลัยอีสาน-เหนือ คือ อยู่ในจังหวัดเลย หนองคาย สกลนคร นครพนม มุกดาหาร มหาสารคาม กาฬสินธุ์ อุดรธานี และขอนแก่น ภูมิลำเนาเดิมอยู่ในเขตของมหาวิทยาลัยอีสาน-ใต้ คือ อยู่ในจังหวัด นครราชสีมา ชัยภูมิ บุรีรัมย์ ร้อยเอ็ด สุรินทร์ ศรีสะเกษ อุบลราชธานี และยโสธร

5. ในการวิเคราะห์ข้อมูล สำหรับการวิจัยครั้งนี้จะทดสอบตามนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากผลการวิจัย

1. เป็นข้อมูลสำหรับวิเคราะห์แนวโน้มปรัชญาการศึกษา อันจะมีประโยชน์ต่อการปรับปรุง และการจัดการศึกษาของการฝึกหัดครู
2. เป็นแนวทางและข้อสังเกตที่จำเป็นในการพิจารณาปรัชญาการศึกษาที่เหมาะสมกับสังคมไทย เพื่อการวางแผนและกำหนดนโยบายการศึกษาของชาติทั้งโดยส่วนรวมและในระดับต่าง ๆ
3. เป็นข้อมูลสำหรับวิทยาลัยครูในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ อันอาจจะนำไปสู่การพัฒนาบุคลากรทางการศึกษา หลักสูตร การบริหาร และกระบวนการเรียนการสอน ให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น และอาจารย์วิทยาลัยครู